

1. seminar serbskeje slowotwórby w Gdańsku

W historisko-filologiskej fakulće uniwersity w Gdańsku wotmě so 17. a 18. meje 2002 1. seminar serbskeje slowotwórby. Zarjadowanie bě so organizowało jako zhromadne předewzače tamnišeje katedry pôlskeje rěče přitomnosće (Zaklad Współczesnego Języka Polskiego Uniwersitetu Gdańskiego) a Serbskeho instituta w Budyšinje. Wobdželeni běchu wědomostnicy z wobeju rěčespytnemu polonistiskeju wotrjadow Gdańskieje uniwersity (maja tam nimo mjenowaneje tež katedru za historisku pólščinu), z uniwersity Adama Mickiewicza w Póznanju kaž tež z rěčespytneho wotrjada Serbskeho instituta. Tematika přednoškow přesahowaše w titlu konferency načismjeny program: Nimo slowotwórby wěnowachu so wobdželnicy tež frazeologiskim a leksikologiskim prašenjam. Rzy slowotwórbny charakter mějachu přinoški wjetšiny pôlskich referentow, kotřiž zaběrachu so z wotvodženkami ze sufiskomaj *-arnik* a *-nikar* w hornjo- a delnjoserbščinje (T. Lewaszkiewicz, Poznań), z tworjenjom hornjoserbských žónskich pomjeno-wanjow (B. Kreja, Gdańsk), z wotvodženkami wot rostlinskich mjenow (E. Rogowska, Gdańsk); M. Milewska (Gdańsk) předstaji slowotwórba hornjoserbských augmentatiwow (powjetšenkow). Dalše referaty běchu wěnowane hornjoserbskej frazeologiji (S. Wölkowa, Budyšin) a jeje přirunaju z kašubskej (J. Treder, Gdańsk), syntaksy hornjoserbských werbow z nowymi prefiksami (na př. *won hić* město *wuńć*; *horje lězć* město *zalězć*) (M. Bayer, Budyšin), a přirunowacej analyzy internacinalizmow w hornjoserbščinje a pólščinje (J. Maćkiewicz, Gdańsk).

Podzél Serbskeho instituta na zarjadowanju konferency wobsteji mjez druhim w tym, zo poskići publikacisku móžnosć za přinoški konferency w „Lětopisu“. Wozjewjamy tu přednoškaj M. Bayera a S. Wölkoweje. Předleža dalše tři teksty B. Kreje, E. Rogowskeje a M. Milewskeje-Stawiany z hornjoserbskej slowotwórbnej tematiku, kotrež maja w přichodnym čisle (1/2004) scéhować.

Sonja Wölkowa

Stilistiske potency hornjoserbskich frazeologizmow a jich zasadženje w načasnej publicistice

Zadžerženje frazeologizmow w tekscē je so wot srjedź 70tych lět 20. lětstotka z před-mjetom frazeologiskich slědženjow stało. Ruska germanistka Irina Černyševa je w zwi-sku z tym stworiła terminus „tekst tworzący potencow“, při čimž džěše jej wo móžno-sće kreativneho zasadženja frazeologizmow ze zaměrom skonstituowanja teksta, jeho stilistiskeje hódnoty a nutřkowneje koherency.¹

Frazeologizmy jako zleksikalizowane wjacesłowne jednotki rěče, za kotrež stej charakteristiskej relatiwna krutosć formy a idiomatiski woznam, wustupuju w tekstach

---

¹ I. I. Černyševa, Tekstoobrazujušcie potencii frazeologiceskikh edinic, w: Moskovskij Gosudarstvennyj Pedagogičeski Institut Inostrannych Jazykov imeni Morisa Toreza. Materialy naučnoj konferencii. Lingvistika teksta 2, s. 154 ff., Moskva 1974.

regularne runje w tutej leksikalizowanej, uzualej **formje**. Zakład jich woznamoweho zwiska z wobdawacym kontekstem je jich **idiomatiski frazeologiski woznam**, kotryž wopřijmuje denotatiwny woznam a jara husto tež konotatiwne elementy. Posłowny woznam njeje při regularnym wuživanju frazeologizmow aktualny a wostanie takrjec zakryty.

A tola móžemy dosć husto zetkać tež hinaši model wuživanja frazeologizmow, kotryž tutej zasadže njewotpowěduje. Dwaj příkladaj njech problem zilustrujete:

- (1) *Kamjeń abo skerje kamjenisko je Frankej F. zawěscé z wutroby padnylo, jako smědžeše wón po wšém wóndano twarjenje Budyskeho sudnistwa schody dele wopušćić.*
(SN 12. 3. 93).

Frazeologizm *někomu kamjeń z wutroby padnje* wustupuje tu w formje, rozšěrjenej wo dalšu komponentu – augmentatiwum, štož wjedże k zesylnjenju ekspresiwnosće.

- (2) *Interpretuo tutu twórba čahaše T. Žur wšitke registry piščelow – a swojeje wumětskeje zamóžnosće ...!* (Rozhlad 1986, s. 22).

Tu aktualizujetaj so kaž frazeologiski ('wšě přistupne srědkи zasadžić'), tak tež posłowny woznam frazeologizma *wšitke registry čahać*.

Frazeologizmy hodža so jara derje za tajke jara skutkowne splečenje z kontekstom, a to wosebje dla za nje typiskeho asymetriskeho poměra mjez formalnej a semantiskej strukturou. Z tuteje wosebitosće frazeologizmow wotvodžujetej so dwaj zakladnej typaj jich njezwučeneho wuživanja w tekscē.

- Dwojaki, frazeologiski a posłowny woznam frazeologizma skića wšelake móžnosće hraća z tutymi woznamowymi worštami. Wón zmóžnya zwiski frazeologizma z kontekstem, kotrež su z hladanišća jednoho z wobeju woznamow překwapjace – tu móže so rěčeć wo semantiskej modifikaciji.
- Wjacesłowna struktura na druhej stronje stworja a sugeruje wšelake móžnosće změny natwara wobrota, takrjec po příkladže njefrazeologiskich, swobodnych słownych skupin z wotpowědowacej strukturu. Pola tutych formalnych změnow wšak dyrbi so rozeznawać mjez uzualej wariancu (*někoho k norje měć – někoho za noru měć; rěčeć kaž dochtyr choremu swinjeću – rěčeć kaž choremu swinjeću*) a modifikacijemi, kotrež maja okazionalny charakter. Tajke okazionalne modifikacije formy frazeologizma maja zwjetša konsekwency za jeho woznam.

1. Woznamowe hry

Zasadnje su móžne tři typy semantisce zmodifikowanego wuživanja frazeologizmow:

- 1.1. Dominuje frazeologiski woznam – to rěka, zo je frazeologiski woznam zaklad zwiskow frazeologizma z kontekstem, a posłowny woznam cyłego wobrota abo džěla jeho komponentow so přidatnje aktualizuje.
- 1.2. Posłowny woznam słowneje skupiny postaja jeje semantiski zwisk z wobdawacym kontekstem, frazeologiski woznam pak so připódla a přidatnje aktualizuje.
- 1.3. Wobaj woznamaj – frazeologiski a posłowny aktualizujetej so zdobom, zwiski z kontekstem jewja so na woběmaj runinomaj.

1.1. Prěňja z tých móžnosćow woznamoweje hry realizuje so zwjetša, hdýž wuživa so frazeologizm w konteksće, kotryž wotpowěduje runje tajkemu fragmentej woprawdžitosće, z kotrehož pochadža motiwacija woznama frazeologizma:

(3) *Dróhotwarske předewzače w Njebjelčicach (nadtitl) Kónčny spurt na hlownym puću* (titl powěscé wo poslednich džélach při dróhotwarje, SN 25. 7. 00).

Frazeologiczni wobrot *kónčny spurt* ‘posledne napinanja při někajkim džéle, někajkim předewzaču’ je motiwowane přez wobraz běha, kotryž so wězo wotměwa na někajkej běhanskej čarje – kontekst *na hlownym puću* wotpowěduje potajkim wobrazowej sferje frazeologizma. Při čitanju samoho titla přínoška nastanje za adresata začišć, zo ma so frazeologizm po słowie rozumić a zo móhlo wo woprawdžity kónčny spurt w sportowym wubědžowanju hić. Tola wobsah cyłego přínoška wuzamknje tajku interpretaciju.

Njehodži wšak so přeco rozsudžić, hač je tajka přidatna aktualizacija posłownego woznama přez autora wotmyslena, abo hač připadnje nastanje. Efekt pak móže być wěste překwapijenje pola adresata (wězo pod wuměnjenjom, zo tutón pytnje wonu přidatnu a druhdy jara subtilnu runinu zwiska frazeologizma z kontekstem).

(4) *Serbska čišćernja Delany w Njeswačidle (nadtitl) Zawod pisa čorne ličby* (titl, SN 29. 12. 00).

Frazeologizm *čorne ličby pisać* z přenjesenym woznamom ‘pozitivnu hospodarsku bilancu měć’ móže so na lubowólne hospodarske předewzača počahowáć – hdýž pak dže wo čišćernju, wobsteji přidatny, ale nic jara nadpadny zwisk z wobrazowej sferu frazeologizma.

1.2. W druhim typje woznamoweje hry leži hlowny zwisk frazeologizma z kontekstem na runinje posłownego woznama. Dokelž pak je wotpowědna słowna skupina runje w tej formje leksikalizowana a wužiwarjam rěče jako frazeologizm znata, aktualizuje so zdobom přenjeseny, frazeologiczni woznam. Tutón efekt móže so hišće zesylnić přez zasadženie pazorkow abo metarěčnych signalow typa we woprawdžitym zmysle słowa – tajke srědkи wusměrja skedžbnosć čitarja na eksistencu frazeologiczkeho woznama słowneje skupiny. Tute wusměrjenje na frazeologiczni woznam pak wopokazuje so w konfrontaciji z kontekstem jako wopačny slěd, nastawacy efekt překwapijenja ma stilistiku hódnou wuwołanja zabawy. Často wustupuјa tajke woznamowe hry na eksponowanym městnje, w titlach, zo by so zajim čitarja za cyły přínošk zbudžił.

Tři příklady njech zilustruju tajki stilistiski srědk:

(5) *Wobhladanje wětrnika je „klučowe prašenje“* (titl w SN 6. 1. 95).

Frazeologizm *klučowe prašenje* ma přenjeseny woznam ‘najwažniši problem’. W tekscē artikla wšak dže wo to, zo ma tón, kotryž chce wětrnik wopytać problem z dóstaćom kluča.

(6) *Wšitcy za jedyn postronk čahnyli* (SN 8. 8. 95, wobraz 1) – přenjeseny woznam frazeologizma *za jedyn postronk čahnyć* je ‘ze zhromadnymi mocami džělać’.

Wotcišćany wobraz pak aktualizuje posłowny woznam – pokazuje muži, kotriž čahaja zhromadnje za powjaz (přir. wobraz 1).

(7) *Předewzačeje steji husto woda hač do šije* (SN 8. 8. 95, wobraz 2) – *někomu steji woda hač do šije* ‘něchtó je w jara čežkej situaciji, zwjetša w hospodarskim zmysle’.

Wobrot je motiwowany přez wobraz so tepjaceho čłowjeka – zaso pokaza so w tekscē nastawka a zdobom na ilustrowacym foće (wobraz 2), zo scyla njeńdže wo bankrotnika, ale wo předewzačela, kotrehož hobby je nurjenje.

1.3. W třetím typje semantisce njetypiskeho wužiwanja frazeologizmow aktualizujetej so zdobom frazeologickej a poslowny woznam.

- (8) *30 lět bě Hans Lohan železnícar, naposledk wyši inspektor. Potom je swoje powołanie na hozdžík powěsyl. A to we woprawdžitym zmysle słowa, přetož jeho służbna měca železnícarja wisa džensa w ateljeju we Wojerecach na hozdžiku na sčenje.* (SN 22. 3. 86)

W prěnim dželu tohole teksta je frazeologickej woznam aktualny, w druhim pak aktualizuje so přidatnje poslowny woznam, štož so wosebje signalizuje ze słownej skupinu *we woprawdžitym zmysle słowa*.

Takle postupuje so husto w anekdotach abo žortach, najhusčišo na te wašnje, zo kryje so w dialogisce natwarjenych tekstach změna interpretacie z přenjeseneje na poslownu ze změnu rěčaceho:

- (9) „*Što je H₂SO₄, Pawole?*“, praša so wučer chemije. „*Ja wěm, wěm ... njemóžu so nětkejenož dopomnić, ale mam to na jazyku ... .*“ „*Potom to spěšnje wupluń, dokelž je to syrikowa kisalina!*“ (Płomjo 9/2001)

2. Okazionalne modifikacie formy frazeologizmow

Charakteristiska za frazeologizmy je relatiwna stabilnosć abo njezměnlivosć jich formy. Najhusčišo wšak njeje jich forma dospołnje spetrifikowana, dokelž dowoleja so sprěnja wšelake gramatiske formy, na př. za wobrot *stary zajac* ‘nazhonity čłowjek’ forma plurala a wšelake kazusowe formy, a zdruha su tež we wěstej měrje uzualne warianty formy móžne, kotrež so zwjetša samo w słownikach wobkedžbuja.

- (10) *wobužny kaž stupjeń* (Pfuhl 683) – *wobužny kaž stary stupjeń* (Radyserb, Hrona 21) – *wobužny kaž stary črij* (Kral 682)²

Přeputyo wužiwanje frazeologizmow w publicistickich tekstach pak zwěscamy, zo překroča změny formy frazeologizma jara husto ramik uzualneje warianty a syntaktisko-morfologiskeje adaptacije, zo su město toho wusko zwiazane z kontekstem a maja zdobom okazionalny charakter. Najwažniše typy takich modifikacijow su:

- 1) redukcija frazeologizma, to rěka elipsa komponentow,
- 2) rozšěrjenje frazeologizma přez přidatne elementy a
- 3) substitucija komponentow frazeologizma přez někajke druhe elementy.

Nimo toho eksistuja hišće okazionalne gramatiske modifikacie, kaž na př.:

- (11) okazionalne stopnjowanje adjektiwiskeje komponenty: *A runje či, kotřiž su naj-wjetšu hubu méli, so njejsu pokazali.* (SN 1. 2. 95), přir. *wulku hubu měć* ‘lózysce, na njewobknježene wašnje, bjez respekta rěčeć’ abo
 (12) okazionalna negacija někajkeje komponenty: *Po njewuteptanych šćežkach* (SN 8. 6. 00).

² [Kresčan Bohuwěr] Pfuhl, Łužiski serbski słownik. [Christian Traugott] Pfuhl, Lausitzisch Wendisches Wörterbuch. W Budyšinje 1866; Jan Radyserb-Wjela, Metaforiske Hrona abo Přenoški a Přirunanki w rěci Hornjołužiskich Serbow. Budyšin 1905; Jurij Kral, Serbsko-němski Słownik hornjołužiskeje rěče, Budyšin 1927.

Frazeologizm po wuteptanych šćežkach chodzić je tu na dwoje wašnje zmodifikowany: nimo okazionalneje negacije wobkedźbujemy tež skrótšenje wobrota wo werbalny element chodzić kaž tež aktualizaciju posłowneho woznama, wšak dže w nastawku wo doporučenje njewšednišeje pućowanskeje šćežki.

Zakład za tajki formalnu modifikaciju frazeologizma je wězo jeho uzialna forma. Wona twori pozadk, na kotrymž stanu so zmény a z nimi zwiazane semantiske a stilistiske efekty hakle widżomne. Předstaju z někotrymi příkladami mjenowane trí najwažniše typy modifikacije formy frazeologizmow w hornjoserbščinje a wujasnju z tym zwiazane stylistiske efekty.

2.1. Redukcija frazeologizma

Skrótšenje frazeologizma wobkedźbujemy w publicistice wosebje husto w titlach a nadpismach. Tu słuži wone předewšem rěčnej ekonomiji. Tak redukuja so na př. werbalne frazeologizmy často na swój nominalny džél, kotryž wopokazuje so při tym jako wěsty woznamowy centrum frazeologizma.

- (13) *We wizerje zwjazkowa liga a olympia* (SN 4. 1. 95) – přir. *něšto we wizerje měć ‘so na něšto měrić’*
- (14) *Hornja Łužica dale z čerwjenej latarnju* (SN 5. 10. 00) – přir. *čerwjenu latarnju měć ‘być posledni, najhubjeńši w někajkim wubědžowanju’*
- (15) *Zelenu swęcu za Łužiske koło* (SN 15. 8. 00) – přir. *zelenu swęcu dać někomu, za něšto ‘dać někomu dowolnosć za něšto’*

Hinaši efekt docpěje so w scéhowacym příkladže:

- (16) *Wot čornych ličbow běchu hišće chětro zdaleni* (titl w SN 7. 8. 91) – *čorne ličby pisać → wot čornych ličbow zdaleny być* – zredukovany frazeologizm *čorne ličby* je tu zaklad za nowy okazionalny wobrot ze samsnej motiwaciju kaž přenjotny frazeologizm.

2.2. Rozšérjenje frazeologizma

Hladajo na formu wobsteja wšelake móžnosće za rozšérjenje, na př. rozšérjenje přez adjektiwiske abo genitiwne atributy, rozšérjenje přez přidatny, z komponentu frazeologizma skoordinowany analogiski element, rozšérjenje z pomocu prepozicionalneje skupiny atd. Rozšérjenja móža na jednej stronje zesylnić hódnoćacu konotaciju frazeologizma, a na druhej stronje stworić eksplisitne nawjazanje na kontekst, podawajo zdobom móhłjec instrukcję, kak měl so wotpowědny frazeologizm zrozumić. Další efekt, kotryž docpěje so přez tajke w zwisku z kontekstem stejace rozšérjenja frazeologizma, je kondensacija wuraza. Runje tutón posledni typ wustupuje wosebje husto a je typiski za publicistiku.

Příklad za pření typ ze zesyljenym pozitivnym hódnoćenjom:

- (17) *My Serbja smy ze swojim tež w zašlosći hižo wobstajnym poměrom k našej folklorje a z njeho wuchadźacymi praktiskimi skutkami k tutomu wuwiću w republice*

swoju njemalu šerpatku přinošowali [...] (Rozhlad 1984, s. 333). – Přir. *swoju šerpatku přinošować* ‘něšto skromne, ale hladajo na móžnosće tola hódnotne přinošować’.

Příklad na kontekst wjazaneho a kondensowaceho rozšérjenja:

- (18) *Tola jako so 65 přeni wulkoprogram z wobrazami serbskeje folklory z regionow zrodzi, stypi wón ze swojej koncepcji do politiskeho črjopka.* (SN 7. 3. 95)

Uzualny frazeologizm je tu *do črjopka stúpić* ‘sej z njelepym postupowanjom njeprečelbow scinić’. Rozšérjacy atribut *politiski* je syntaktisce wjazany na komponentu *črjopk*, semantisce wšak počahuje so na přenjeseny woznam syleho frazeologizma, z tym zo precizuje sferu tutoho njelepeho postupowania.

Příklad za rozšérjenje z pomocu skoordinowania dalšeho analogiskeho elementa z komponentu frazeologizma:

- (19) *Móžu Budyskim džiwadželnikam wobkrućić, zo su čežki nadawk derje zmištrowali a inscenaciju poskićili, kotraž móže so widžeć a slyšeć dać.* (SN 10. 4. 92)

Frazeologizm *něšto móže so widžeć dać* ‘něšto je nahladne, rjane, dobre’ je rozšérjeny wo dalši werb, kotryž twori nawazanje na kontekst a zdobom aktualizuje poslowny woznam: wšak njehodži so na džiwadłowe przedstajenie jenož hladać, ale tež słuchać.

2.3. Substitucija komponentow frazeologizma

Zakład za substituciju komponentow frazeologizma móže spręnia być paradigmatski semantiski zwisk jedneje z uzualnych komponentow frazeologizma ze swoim substitutom:

- (20) *Dolholętny skałarski zajac* (titl w SN 14. 9. 94)

Uzualny je frazeologizm *stary zajac*, přidatnje k substituciji adjektiwiskeje komponenty wobkedźbujemy tu rozšérjenje přez dalši atribut, zwjazowacy přenjeseny woznam cyłego wobrota z kontekstem – tekst jedna wo čłowjeku, kotryž hižo dołho jako skałar dżěla.

Tutón typ móže być wuchadžišćo zaastaće nowych uzualnych wariantow. Smoler 1841, Dučman 1871, Kral 1921³ registruja wobrot *někomu Němc na hubu bije*, ‘něchtó rěci serbsce z němskim akcentom’. Rězak 1927⁴ ma nimo toho hišće wariantu *někomu Němc na hubu čepje*, a pozdžišo w Němsko-hornjoserbskim słowniku H. Jenča, F. Michałka a I. Šěrakowej⁵ jewi so tutón frazeologizm hižo w formje *někomu Serb/Němc na hubu bije*.

Zdruga móže substitucija komponentow frazeologizmow wusko z kontekstem zwjazana być – tajki typ modifikacieje wustupuje husćišo. Runje citowany frazeologizm móžemy džensa w najwšelakoríšich modifikowanych formach čitać:

³ Leopold Haupt/Jan Ernst Smoler, Pjesnički hornych a delnych Lužiskich Serbow. Prjeni džel, Grymi [Grimma] 1841, Druhi džel, Grymje [Grimma] 1843; H[andrij] Dučman, Dodawki k serbskemu Słownikej, w: ČMS 24 (1871), s. 19–58; Jurij Kral, Serbsko-němski Słownik hornjołužiskeje rěče, Budyšin 1927.

⁴ [Filip] Rězak, Němsko-serbski wšowědny słownik hornjołužiskeje rěče. Deutsch-wendisches encyklopädisches Wörterbuch der oberlausitzer Sprache, Bautzen 1920.

⁵ Němsko-hornjoserbski słownik. Deutsch-obersorbisches Wörterbuch. Spisali Helmut Jenč, Frido Michałk, Irena Šěrakowa. I. A–K, Budyšin 1989, II. L–Z. Budyšin 1991.

- (21) *Měnju, zo jemu serbscy prjedownicy při powědanju a pisanju hdys a hdys „na hubu bije“.* (Nd 17. 11. 84)
- (22) *Warum so unaus ... unausstechlich? wón rjekny a mjerzaše so, zo jemu Końcan z Prjavoza na hubu bije.* (Koch, Bagola 93)
- (23) *Někotrym z nich biješe při tym [při spěvanju] pólšćina jara na hubu.* (SN 19. 4. 94)
- (24) *Hamtske wozjewjenja by wón w kłacatej němčinje (jemu drje při tym Serb na pjero biješe) škrabal na papjerku, kotruž gmejnskej heji přitykny a ju potom dom wot domu po wsy sćeleše.* (Njechorński, Hólčík 90)

Při tajkej přez kontekstowe zwiski wuwołanej substitucji komponentow spleće so motiwacijā frazeologizma z kontekstem, jako semantiski efekt aktualizuje so husto zdobom posłowny woznam. Přeneseny woznam frazeologizma wostanie w tajkim padže samsny kaž při uzualnej formje. Přez wuwědomjenje, zo njehodži so posłowny woznam uzualnego frazeologizma poprawom prawje ke kontekstej, nastanje husto žortniwy efekt:

- (25) „*Kursa – wjace hač 300 rejow „w nohach“ (titl) [...] Pjeć lět mlódša je ludorej-wanska skupina „Kursa“ z letiskeho Saldusa. Bjez džiwa tuž: Štóż tak dołho wutrajne skutkuje, ma wězo w swoim repertoireu skoro njeličomne reje. Rejwarki a rejwarjo „Kursy“ maja wjace hač 300 rejow „w nohach“.* (SN 9. 6. 95) – Uzualny frazeologizm rěka něšto we hlowje měć ‘něšto wobknježić, móc, z hlowy wědzeć’.

Jako posledni prezentuju tu příklad, w kotrymž su wjacore typy modifikacie splećene:

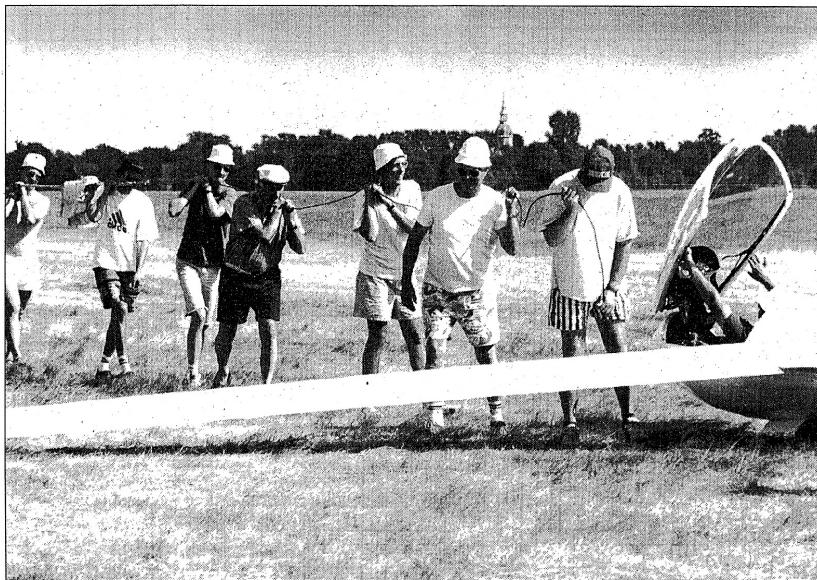
- (26) *Tež huškaca „Adrija“ hrěje jeje sportowu wutrobu* (SN 26. 10. 00)
Frazeologizm něšto hrěje někomu wutrobu ‘něšto je někomu přijomne, wuwoła něčeju radosć’ je tu rozšérjeny wo adjektiwski atribut zwisowacy z kontekstem – dže wo žonu, kotař je zahorjena sportowča a wosebje rady pluwa. Zdobom spřečiwja so kontekst (dže wo zymnu wodu jězora, w teksće rěci so wo 12 stopnjach Celsiusa) jednej z komponentow frazeologizma – mjenujcy werbej hrěć. Z tym so na žortniwe wašnje aktualizuje posłowny woznam frazeologizma. Takle skondensowany a we wěstej měrje za čitarja hódančkowy titl ma jeho wabić, zo by cyły nastawk přečítał.

Předstajeny přehlad okazionalnych modifikacijow frazeologizmow w hornjoserbskej publicistice je wězo jenož wuběrk, tola ilustrue w dosahacej měrje fakt, zo je wužiwane frazeologizmow na zmodifikowane wašnje w načasnej hornjoserbskej publicistice chětro husto wustupowacy zjaw. Awtorojo zasadžeja tutón srědk wědomje a docpěwaja z tym wotmyslene stilistiske efekty. Hdyž tež je frekwencia tajkich padow wužiwania zmodifikowanych frazeologizmow mjeňša hač jich regularne zasadženje, njesmělo pak so tu rěčeć wo marginalnym zjawje abo samo zmylkou, ale wo realizacji za frazeologiju specifiskich tekstu tworjacach a stylistiskich potencow.

Příkladaj na str. 102:

- Wobraz 1 (SN 8. 8. 1995)
- Wobraz 2 (SN 8. 8. 1995)

Wšitcy za jedyn postronk čahnyli

● Pisali smy zašty tydženj hižo wo tym, zo bě na létanišču pola Klukša tři njedzele létarski klub z Kamp-Lintforta na wopyše. Ni male wšednje pozbehnycu so swojimi plajdłami do powétra a su sej tež hewak tójsto wohbladali. Jako jich wopytachmy, skiceše so nam mjez druhim tónle wobraz, na kotrymž je móhlycь wočiwidne, zo wšitcy za jedyn postronk čehnjechu. Po tym zo so jedyn start poradžil njebě, dyrbjachu mužojo powjaz wróće séahnyć.

Foto: SN/M. Bulank

● Tomaš Wjenka we Worklecaх podpěra rady serbske swjedženje

Předewzačezej steji často woda hač do šije

W Hórčanskej skale wuhladaš prawidłownje nurjakow

We Worklecaх ma swoje předewzače 28letny Tomáš Wjenka. Wón wjedze tam firmy za wohnjoškit, dželoskit a za nurjensku techniku. Na liscinach sponorow za wšelke wjesne, wosebje serbske swjedženje wuhladaš sobu jeho mjenou. Tak wučenjne wón tež fenki ze zaka za serbsku rockowu bajku „Pintlašk“, kotař změje svoju premjeru 23. septembra v nowej Chróscanskej wjacezamérowej hali. Čehodla zaraduje so čascišo do lisciny sponorow! „Sprený tohodla, dokelž chcu jako Serb něsto za serbsku kulturu činić, a zdruga pomha to tež mi, mojej reklamje“, wotmolví wón na to.

Jako wohbladamy sej napis jeho tříwosobowego předewzače, zajmuje nas, hač je netko při tutej suchoče a horcoče bôle na nohomaj hač hewak. K tomu powěda, zo dyrbja so wosebje při mlčenju žita hučišo wohenhásaki zaso napjelični, dokelž sosyčomlöcawa abo polo zapali. Ze škitom lěsa pak nima ničo činić. Chibazo wuhotuje sobu wohnjowu woboru.

Džensa je wažne, zo trjeba předewzačel přeco zaso nowe ideje. Tajku mješće jónu Tomáš Wjenka. Tuž wěnuje so intenšivne nurjenskemu sportu. Wo so jedna, wo tym powěda nam wón w slědovacē rozmowtwe:

Něhdze dwé lécje je Waš hobby nurjenje. Tohodla poskicujec tež druhim zajimcam, tole nauknyć. Kak to dže?

T. Wjenka: Dokelž so ludžo za tym

● Z čelom a dušu je w swojim swobodnym času nurjak Rüdiger Žur ze Šunowa, spěwar w Serbskim ludowym ansamblu. Po byl je njedawno hižo druhí króć na nurjenskim dowolu w Egypckoj. Wobraz pokazuje jeho při Hórčanskej skale

Foto: priwatne

rjenje wukublujem. Tajki kurs traje tydženj a po wobstylum pruwowanju móže wobdzelnik kursa hič nuric.

Jewi so za to we Worklečanskej a blišej wokoliny zajim?

T. Wjenka: Zajim přeco bôle přibera, wosebje mjez mlodymi ludźimi. W našej serbskej wokolini su to zaso štvrio/pječo nowi zajimcy kaž ze Sernjan a Ralbic.

Dokal chodžiće nuric?

T. Wjenka: Zwjetša do skałow, do Hórkow, Kamjenca atd. Dyrbimoj přeco być dwaj, sam njesměš nuric hič.

Što je wosebite při tym?

T. Wjenka: Woda přeco cehnje. Hdyš sy swět pod wodju jóna tak prawje dožiwił, da će wón dale putá.

Je wukublanje a wuhotowanje zaplaćome?

T. Wjenka: Tak zlě to nije. Kurs płaci něhdze 500 hrivnow a wuhotowanje, nic najdroše, něhdze dwaj tysacaj hrivnow.

Zawésce pak je za nurjenje lekarski atest trébny?

T. Wjenka: Na kóždy pad. To je zaklad. Tele prepystowanje dyrbji so kóžde druhe lěto wospjetowac.

Chceće we Worklecaх abo w bliskości nurjenske towarzstwo załožić?

T. Wjenka: To najkeršo bórze budže.

Wutrobný džak a přeco dosć kislika!

(Za nurjenski kurs so hiše njeprizjewil mwe.)